

lars catalans el nom de la bestiola es forma amb MUR-.

Ací, però, el cpt. seria *Murgris*: gris és el color de les ratapinyades en les hores crepusculars en què apareixen. Entre nosaltres també hi hagué el canvi en *Mun-*, no sols perquè era el nom d'un turó sinó provocat també per la dissimilació *-r-r> -n-r-* (com en *Monvedre < Morvedre*).

El cas és, però, que el lloc on es troba és la zona Empordà-Gironès, on es vacil·lava entre els plurals 10 en *-ins, -ons, -ans*, i els dialectals (a la manera rossellonesa en *-ís, -ós, -às* (*Camós, Garrigàs, Ravós, -INOS, -ANES*), relíquia d'un temps en què allà tothom deia *camís, bastós, capellàs*. I s'hi queia en ultracorrecions com *Falgons* per *Falgós* FILICOSUS. Per això 15 *Montgrís* es canvià en *Montgrins*; i finalment, d'aquest en tragueren el singular *Montgrí*, per al mugronet d'entremig, on bastiren el castell. Això és el que trobem llatinitzat com *Montegrino* en els documents; i és el que després serví com a determinatiu de la vila de 20 Torroella de Montgrí.

El castell, però, és el que més s'imposava a la memòria de tots. Visible de lluny, captivador de la memòria visual, romàntic. Com en el dolç romanç: «a Sant Feliu, tiren, tiren, / a Sant Feliu van tirant, / 25 adéu Sant Feliu de Guíxols: / allí tenc l'amor galant. / Ai castell de Torroella, / com ets alt i penya fort... / Tantes voltes Torroella / adéu castell de *Montgrí*, / tantes voltes Torroella / l'afecció m'ho fa dir... »; versió corrent en el Gironès, comunicada, per Celestí Pujol 30 a MilàF., *Romillo*, 353. Avui els pescadors prenen *lo mungrí* com senya per trobar pesqueres diu a Casac., 1926, un de Calella de Palafrugell.

Però potser abans hi tingué la forma *Montgrís*, que és la que devia mantenir Cerverí de Girona, en 35 els seus versos; i qui sap si no seria també *Mongrísio* la usada en el diploma perdut de Carles el Calb; però com que aviat intervingué la ultracorreció, i el singular secundari, *Montgrí*, els copistes, oblidat allò, i no recordant sinó això, ho deturparen, uns en 40 *Monclús* i altres ho llatinitzen o normalitzen en *Montegrino*.

Gris fou adjectiu d'ús general en català des dels orígens de la llengua [1049: *DECat.* IV, 664]; i convenia, tant al color de la muntanya, com al del 45 petit mamífer de color gris fosc (negrós sembla de nits, en què tots els gats són...); i fou aplicat a tants animals, des dels orígens: mul *gris*, rossí *gris* (*DECat.*, 664b1ss.), rata de pell *grisa*: mus lacissius (664b6), *gris*: pèl de *rata* (b9), *pelles grises* (a58); en castellà 50 ant. *ardilla gris, gerifaltes grises* (*DECH* II, 218b1 i 17; v, 190ss.).

Descartem altres etimologies en què s'hauria pogut pensar; i vaig pensar-hi però les anava rebutjant com 55 mal fundades i arbitràries: NP germànic- només

sugerit per haver esdevingut nom d'un castell: però cap no se'n troba gaire semblant, per més que hi hagi hagut una arrel antroponímica GRİM-, *Grimaud, Krîmbild* (Först., 670), i amb caràcter terminal (*Isengrin, Hildegrin*) però un NP *GRIN no es troba enlloc (germ. ni català); i ni que es trobés, deixaria de ser pensada arbitrària. Tampoc hi hauria cap via o combinació fonètica o morfològica que permetés arribar a *Montgrí* o *Montgrins*, des d'una base MURE CAECU o -CAECULU o altra cosa semblant al nom mossàrab del ratpenat i del castell portugués.

¹ Del conjunt, alguns en diuen *la muntanya Petita* (o *Vella*), per contrast amb les grans zones muntanyoses del Nord de l'Empordà.

Montgrony, V. Mogrony

MONTÍ, Montino, Montit

Llocs muntanyencs valencians.

Tossal de *montí* en el te. d'Onda (XXIX, 148.23). Cavanilles en parla amb gran detall: «las faldas elevadas del *Montí* son deliciosas», «es parte de la Sierra de Espadán --- la piedra de *Montí* es arenisca --- tiene mezcla de arcilla --- se convierte en tierra roxiza --- arenisca...» (I, 101).

És natural relacionar-hi el *Mas de montino*, que recullo en les muntanyes del te. de La Serra d'En Galceran (XXVIII, 10.12) i un altre Mas de Montino, te. Llucena (XXIX, 109.13). L'aspecte dels dos noms, especialment el segon, i el paisatge on es troben, invitaria a veure-hi un nom mossàrab; potser MANSUS MONTANUS 'mas muntanyenc?' també aplicable al primer, i pensar en un canvi de la *á* per obra de l'àrab, -la imela, però, no pot ser perquè la imela en l'àrab valencià no passava de *é*, no pas *í* (com en l'àrab de Granada).

La descripció de Cavanilles revela un derivat del nom àrab de l'argila o fang: *şîn* «lutum» (*RMa.* 138, 464, 189): «barro»: *tinn* (114b 4); segurament un derivat participial o instrumental en *mu-*, com ara *muşîn*, que fàcilment es convertiria en *Montí*, -ino per propagació de la nasal (com en *mangrana, mançana, Monnòver, Mongrony*, afavorida aquí pel fet de ser una muntanya o un mas muntanyenc; reduint la terminació, sigui a -*í* català, sigui a -ino mossàrab).

Es deu tractar, però, d'una forma d'àrab vulgar. En l'àrab normal, el verb derivat de *şîn*, en forma II, és «enduire de boue, d'argile», al qual correspondria un part. actiu *muşâyîn*; i en *RMa.* trobem també el subst. *maşyana* «lutum», pl. *maşâyîn*: (*RMa.* 464, 189) (l'àrab vulgar conфона el mot en *ma-* amb *mu-*). Ja fóra concebible que, oint-ho pronun-